

JUGOSLOVENSKA (SRPSKA) LATINICA

YUGOSLAVIAN (SERBIAN) LATIN ALPHABET

Van. prof. Slobodan Nedeljković, Akademija umetnosti, Novi Sad
Živko Pavlović, dipl.ing. asistent. pripravnik, FTN, Grafičko inženjerstvo i dizajn, Novi Sad

Rezime

Srpski jezik je posle raspada SFRJ i formiranja republike Hrvatske, ostao bez svog drugog pisma; Srpsko-hrvatske latinice, pošto je ona po UNESCO-voj katalogizaciji okarakterisana, odnosno poistovećena isključivo sa hrvatskim jezikom. Iz tog logično proizilazi da sve naučne, književne i manje afirmativne tekstove na SH-latinici spadaju u korpus hrvatske kulturne baštine.

*Motiv za formiranje "redizajnirane" srpske latinice je kao prvo - konačna mogućnost da se **ona sastoji isključivo od jednog fonograma**; što se od hrvatske strane neprestano izbegavalo, kako bi pismo makar u tri slova znaka imalo posebnost u odnosu na ćirilicu. Drugi motiv formiranja "novog pisma" je internacionalna komunikacija, bez koje se zbilja danas više ne može i kao treće, specifična "dužnost", prema nacionalnim manjinama ali i narodu nastalom iz mešovitih brakova, koji se sa pravom, prema sopstvenom izboru svrstavaju u JUGOSLOVENE, preferirajući u svom radu latiničnu varijantu SH-književnog jezika.*

Ključne reči: samo tri znaka

Summary

After the breakdown of FRY and creation of republic Croatia, serbian language has remain without second type of letter; Serbo - Croatian latin alphabet, since UNESO has characterize this alphabet as exclusively croatian official letter. Result of that conclusion is that all scientific thesis and all literary property written on Serbo - Croatian latin alphabet belong to corpus of Croatian cultural inheritance.

Therefore first motive for creation of redesign serbian latin alphabet is final possibility that contains only one symbol (fonogram); this possibility was always avoided by croatian side. Second motive for creation of "new latin alphabet" is International communication, and third motive is "unique" obligation to all of the national minority and nation arise from mixed marriage ,wich with all respect of their rights classify themselves as YUGOSLAVIAN people and prefer to use latin alphabet of SC - literary language.

Key words: only three symbols

1. UVOD

Još od nastajanja reforme Vuka Stefanovića Karadžića a pod uticajem Jerneja Kopitara u Sloveniji i Hrvatskoj se počelo raditi na iznalaženju fonetskih znakova koji bi u latiničnoj formi pratila ovu značajnu reformu.

Jedan glas jedan znak je uspeo oformiti još 1811. slovenački prosvetar France Metelko, koje se na području Slovenije (u okviru Habsburške monarhije) koristilo do 1832. godine kada je ustupila mesto Gajevici.

*Slika 1. Fonogrami F. Metelka****

Mada je Pavle (Paul) Riter - Vitezović još početkom 18. veka izvršio neke pokušaje pojednostavljenja slovenskih slovni znakova latinice, glavne zasluge sa pravom se pripisuju Ljudevitu Gaju koji je nošen panslavenskim pokretom značajan broj dijakritičkih znakova preuzeo od čeha i ostalih katoličko-protestanskih slovenskih naroda.

Značajniju sistematizaciju tj. konačno uobličavanje ove varijante srpkog i hrvatskog pisma dao je Đura Popović, popularno Daničić - koji je bio sekretar Jugoslovenske Akademije u Zagrebu 70-tih godina 19-tog veka.

*Slika 2. Predlozi Đure Daničića za slovne znake u ćirilici: Њ, Љ, Ѓ **

Pored abecednog rasporeda u kom su korišćeni slovni znaci navedeni na ilustraciji ovom velikanu se pripisuje sa pravom slovo Đ sa horizontalnom crtom, koja u biti nastaje prenošenjem iste crte sa slovni znaka ѣ ćirilicom koju je primenio poznati publicista Lukijan Mušicki.

Česti Gajevi i Daničićevi pokušaji koji su imali potporu u Vukovom delu i Kopitarevoj podršci izgubili su uporište kada je na mestu Kopitara došao Miklošić, znatno konzervativniji i oprezniji carski činovnik.

Vreme je pokazalo da se ni slovo Đ nije koristilo naročito ne na hrvatskom prostoru gde se i dalje koristilo kao DJ, što možemo videti iz tabele Prof. Miloša Ćirića sa Fakulteta primenjenih umetnosti, koji u svom izdanju "Grafičkih komunikacija" 1981. godine tek u završnim napomenama daje i slovo Đ! Međutim, odmah po priznavanju Republike Hrvatske ovo slovo se počinje koristiti bez ograničenja.

DJ	Đ	Ć
DŽ		Đ
LJ		Ć
NJ		Ń

*Slika 3. Tabela Prof. Miloša Ćirića iz 1981. god.***

Ipak, nakon odvajanja republika naši izdavači i štampari koriste latinicu kao zajedničku - što i jeste, ali bez saznanja (ili sa njim) da je prelaskom u novi milenijum ono pripalo isključivo Republici Hrvatskoj.

2. ANALIZA UPOTREBE LATINIČNOG PISMA I NUŽNOST NASTANKA JUGOSLOVENSKE (SRPSKE) LATINICE

Izdavači, posebno u Vojvodini su usled školovanja ali i uticaja jednostavnijeg latiničnog srpskog pisma zanemarili ćirilicu, što je moguće objasniti novim sredstvima komunikacije vezanih za engleski jezik koji ide zajedno sa računarima.

Iako je ćirilica matično pismo srpskog naroda, mi smo u obavezi prema svojoj omladini, budućnosti i progresu da ovog puta NAČINIMO ZAOKRET U KORIŠĆENJU LATINIČNOG pisma na taj način što ćemo legalizovati, kad to ne može kao Jugoslovensku, usled novih okolnosti u organizaciji federacije, onda kao SRPSKO-CRNOGORSKU LATINICU.

Ova nova LATINICA će biti **srećnije rešenje**, jer više ne postoji oportunistički stav o nepromenljivosti bilo čega u pismu. Tako LATINICA može dobiti poput stotina drugih latiničnih formi koje su registrovane u poslednjih 30-tak godina pravi oblik srpske latinice - JEDAN GLAS JEDAN ZNAK !

Šta je prepreka u tome ?

U najvećoj meri naš **tradicionalizam**, koji je u ovom slučaju potpomognut **decenijskim inatom** koji su izazvani znatnim **ogrešenjima** i **preterivanjima** u svesti srpskog naroda i ratnih zbivanja na okolnim i našim prostorima.

DŽ ≡ Đ
Lj ≡ Ĺ
Nj ≡ Ń

*Slika 4. Predlozi za postojeće slovne znake****

Nova tri slova znaka ispraviče neodlučnosti ili bolje odugovlačenje kadrova koji su se bojali da će time izgubiti hrvatska komponentna pisma. Zbilja ta komponenta nacionalnog je nestala sa glagoljicom.

Drugo srpsko pismo koje se može registrovati bez prevelikog odugovlačenja a radi naše omladine, štampe pa i **novog lika pojedinačnih slova** jer potrebno je znati da formiranjem SRPSKE LATINICE mi ne uzimamo tuđe već kreiramo svoje pismo kao i za nacionalne manjine koje su sklone latinici ali i za naše ljude, JUGOSLOVENE pa i srbe koji preferiraju latinicu. Nepotrebno je ovakvom skupu govoriti da je prethodna SRPSKO-HRVATSKA latinica za 10 % bila uža odnosno tekstovi kraći što se u stranicama iskazivalo kao 100 strana LATINICOM : 110 ĆIRILICOM.

Prema mom internom istraživanju, upravo na udžbeniku koji je složen latiničnim pismom sa ova tri izbačena dvoznaka, tekst na 224 strane, aktivne strane 207 tekst je kraći za 1,7 % odnosno, gotovo tri stranice u odnosu na dvoslovne dosada korišćene znake.

Slika 5. Prikaz VERZALA i kurenta iscrtani rukom autora.

3. REZULTATI RADA

Slovo LJ je karakteristično za srpski jezik a konkretan je primer Vukovog spajanja dva slova u jedno. Ovo slovo videli smo, donosilo je niz nesuglasica i nepravilnosti. Npr. Prvo slovo L je često bilo verzal, drugo J kurent, što je izgledalo zbunjujuće i smešno na početku rečenice. Ovom slovu treba pristupiti kao i slovu Đ jer je logika nastanka slova Đ = DJ.

Dakle po toj analogiji LJ = Ł.

Problem je u kurentnom slovu kom se mora dodati silazni potez od slova J kako se ne bi desilo da se meša sa kurentnim slovom t.

$$lj = j, dž = đ, nj = ñ$$

Drugi slovni znak NJ = Ñ je imao u istoriji naše latinice dva momenta kada je korišćen i to 1702. godine kad ga prikazuje Alžašanin Pavle Rihter - Vitezović i 1830. godine kada ga je u jednoj prilici prikazao Ljudevit Gaj da bi ga u već sledećom prilikom zamenio za nj a posle za nj.

Prepoznatljivost u španskom jeziku, usled specifične tilde (dijakritičnog znaka ~) je samo od pomoći, pošto će najveći broj ljudi u svetu prepoznati po fonetskoj vrednosti.

**Ńu Ďersi, ŋiva
Łubłana, Ďord.**

Slika 6. Primeri: Nju Džersi, Ljubljana

Slovo **Ď** koje smo odabrali kao najbolje rešenje za ovaj znak odnosno glas do kog je Vuk došao iz starog rumunskog pisma, a ukorenjen je u našim turcizmima, bilo bi logičnije izdvojiti slovo **G** zbog Đure Daničića, ali kako je Ljudevit Gaj imao sličan predlog **Ĝ**, to su česte najave u hrvatskoj javnosti da bi ovaj fonogram mogao biti uskoro zamena za znak **Dž**. Ovde smo postupili po principu sublimacije; na prednje slovo **D** preneli smo dijakritički znak, kako bi izbegli dijakritički znak na kurentnom slovu **đ**.

a, b, v, g, d, đ, e, ž, z, i, j, k, l, ĵ,
m, n, ñ, o, p, r, s, t, ć, u, f, h, c, č, ď, š
A, B, V, G, D, Đ, E, Ž, Z, I, J, K, L, Ł,
M, N, Ń, O, P, R, S, T, Ć, U, F, H, C, Č, Ď, Š

Slika 7. Azbuka latinice

a, b, c, č, ć, d, đ, e, f, g, h, i, j, k,
l, ĵ, m, n, ñ, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž
A, B, C, Č, Ć, D, Ď, Đ, E, F, G, H, I, J, K,
L, Ł, M, N, Ń, O, P, R, S, Š, T, U, V, Z, Ž

Slika 8. Abecedni poredak srpske latinice

LITERATURA

1. Nedeljković, M. i S.: *Grafičko oblikovanje i pismo*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1998. god.*
2. Nedeljković, S.: *Tipografsko oblikovanje*, Tampograf, Novi Sad, 2002. god. ***
3. Ćirić, M.: *Grafičke komunikacije*, FLU, Beograd, 1981. god. **

Adresa za kontakt:

Van. prof. Slobodan Nedeljković,
Akademija umetnosti, Novi Sad
Đure Jakšića 7